

Rozdíly v daňovém a odvodovém zatížení mezi zaměstnanci a osobami samostatně výdělečně činnými

*Martin Fassmann, Hana Popelková, Vít Samek,
Jitka Čálková*

1. Zdravotní pojištění – mimo solidaritu¹⁾

Následující propočty jasně ukazují na zásadní nepoměr v rozložení plateb pojistného na zdravotní pojištění mezi zaměstnanci, OSVČ a státem (za tzv. státní pojištěnce). Podle propočtů provedených VZP na bázi roku 2013 byly zjištěny následující údaje.

Tabulka č. 1

Příjmy z pojistného a výdaje na zdravotní péči podle jednotlivých typů pojištěnců v roce 2013

Pojištěnec	Zaplacené pojistné celkem (mld. Kč)	Výdaje na zdravotní péči celkem (mld. Kč)	Zaplacené pojistné průměr Kč/osoba/rok	Výdaje na zdravotní péči průměr Kč/osoba/rok
Zaměstnanec	83,5	36	33 343	14 374
OSVČ	9,3	10,6	14 584	16 553
Státní pojištěnec	31,5	114,9	8 192	29 838

Celkový počet OSVČ podnikajících plně či v souběhu se zaměstnáním nebo důchodem v roce 2013 činil přes 640 tis. osob. Ty zaplatily pojistné v celkové výši 9,3 mld. korun. VZP za ně uhradila náklady na zdravotní péči ve výši přibližně 10,6 mld. Kč. To znamená, že platby všech OSVČ odvedené z titulu podnikání v tomto případě částečně nepokryly úhradu zdravotní péče, která jim byla poskytnuta.²⁾

Celkový počet pojištěnců, za které pojistné hradil zcela či jen částečně stát, byl přes 3,8 milionu. Celkové pojistné činilo 31,5 mld. Kč, avšak náklady na léčbu těchto pacientů činily přes 114 mld. Kč.

1) Následující propočty vychází z materiálu VZP Porovnání příjmů a nákladů pro všechny kategorie pojištěnců v roce 2013 ze 30. 7. 2014. VZP reprezentuje přes 60 % pojistného trhu, a proto podle našeho názoru lze relace těchto čísel v zásadě použít jako charakteristiku globálního nastavení plateb a čerpání v systému zdravotního pojištění ČR.

2) Toto opatrné hodnocení vztahu mezi příjmy a plněním u OSVČ je uváděno z toho důvodu, že nedisponujeme dostatečnou časovou řadou na to, abychom mohli bezpečně potvrdit trvalý nesoulad mezi příjmy a plněním u OSVČ. Navíc rozdíl není ve skutečnosti příliš výrazný.

Zaměstnanci tak byli „čistými plátcí“ systému. Spotřebovali totiž pouze 43% z toho, co zaplatili na pojistném. Celkově uhradili 83,5 mld. Kč a náklady na léčbu u nich činily jen 36 mld. Kč.

Z dalších zjištění je pak zajímavé, že zaměstnanci jsou se svými průměrnými náklady 14 374 Kč ročně mezi sledovanými skupinami nejlevnějšími pojištěnci. U OSVČ byly tyto náklady 16 553 Kč ročně a u tzv. státních pojištěnců 29 838 Kč ročně (výrazný rozdíl je dán logicky tím, že tuto skupinu tvoří nejnákladnější pacienti – malé děti, staří lidé a zdravotně postižení).³⁾

Tabulka č. 2

Za přijatou zdravotní péči v hodnotě 1 Kč zaplatili v roce 2013 na pojistném	
Zaměstnanci	2,32 Kč
OSVČ	0,88 Kč
Stát	0,28 Kč

Pojistné uhrazené zaměstnancem je v průměru 2,3x vyšší než u OSVČ. Pokud bychom však posuzovali, nejen kolik OSVČ zaplatí, ale i kolik vyčerpá, rozdíl by se ještě zvětšil.⁴⁾ Tento pohled dost dobře může reprezentovat ukazatel porovnávající zaplacené pojistné s poskytnutou zdravotní péčí. Tento ukazatel říká, jakou sumu pojištěnec daného typu musí zaplatit za 1 korunu přijaté zdravotní péče. Výše uvedený přehled ukazuje, že za poskytnutou zdravotní péči zaplatil zaměstnanec oproti OSVČ ve skutečnosti 2,6x více (rozdíl je způsoben tím, že OSVČ ve sledovaném roce fakticky v platbách plně neuhradily náklady na svou léčbu).

Tento přehled naprosto jasně a nezpochybnitelně ukazuje, že **OSVČ jsou prostřednictvím nastavení systému plateb zdravotního pojištění v zásadě vyloučeny ze solidarity.** Platby pojistného na zdravotní pojištění zhruba uhradí náklady na léčení OSVČ, avšak ne na **náklady jejich dětí, resp. rodičů, ty hradí někdo jiný (především zaměstnanci).**

Platby státu za tzv. státní pojištěnce jsou na velmi nízké úrovni, což je způsobeno jak velmi nízkými platbami pojistného za státní pojištěnce, tak i tím faktem, že těmito platbami jsou „kryti“ pacienti s nejvyššími náklady v systému.⁵⁾

3) Např. u osob ve věku 0–5 let činí průměrné náklady u mužů 18 696 Kč, u žen pak 16 443 Kč, s narůstajícím věkem náklady na zdravotní péči výrazně klesají až téměř na polovinu. Zpětný výraznější nárůst začíná u mužů mezi 50–55 lety věku (u žen 40–45 lety), kdy se nákladově dostávají zhruba na úroveň první věkové skupiny, dále pak už jen výrazně rostou. Např. u mužů 60–65 let je to již 36 239 Kč, v kategorii 65–70 let 46 685 Kč atd. (u žen jsou náklady nižší – u sledovaných skupin je to 28 604 Kč a 35 698 Kč).

4) Toto porovnání je však velmi ošidné a není ve skutečnosti příliš solidní ho používat (viz dále).

5) Pro úplnost uvádíme, že ve zdravotním pojištění existuje ještě jedna specifická skupina pojištěnců. Jde o tzv. osoby bez zdanitelného plnění (samoplátcí). Těch bylo v roce 2013 téměř 130 tis. Na pojistném zaplatili 645 mil. Kč a přijali péči ve výši 1,268 mld. Kč. Jejich platba pojistného uhradila poskytnutou zdravotní péči zhruba z poloviny („platba“ za 1 Kč poskytnuté péče činila zhruba 51 haléřů). Na druhou stranu jsou tyto pojištěnci z pohledu zdravotního pojištění nejlevnější – na 1 pojištěnce připadají náklady ve výši 9 765 Kč ročně.

Zaměstnanci jsou čistými plátcí zdravotního systému. Tento nepoměr – vyšší zatížení zaměstnanců platbami pojistného – je důsledkem nízkých plateb za státní pojištění a vyloučení OSVČ ze solidarity. Navíc je nutno připomenout, že toto přerozdělení mezi skupinami se uskutečňuje nejen prostřednictvím výše uvedeného nepoměru mezi zaplaceným pojistným a čerpanou úhradou zdravotních výkonů. **Zaměstnanci prostřednictvím svých daní také vytvářejí převážnou část prostředků, která do zdravotního pojištění přichází ze státního rozpočtu (platbou za státní pojištění).**⁶⁾

Tyto naprosto jasné a dokladovatelné propočty vyžadují několik poznámek.

Za prvé – především je třeba zdůraznit, a to zásadně, že v České republice není v oblasti **zdravotnictví** pojistný systém, ve kterém se výše plateb odvíjí od rizika čerpání, ale **plně solidární systém**. Každý občan České republiky má Ústavou zaručeno právo na poskytnutí potřebných zdravotních služeb ve shodné výši bez ohledu na výši úhrady čili **porovnávání zatížení různých skupin poplatníků můžeme správně provádět jen a pouze na příjmové straně**. Porovnávat čerpání v solidárním systému je absurdní a svádí debatu do (velmi často záměrně) demagogické polohy stylu: „Kdo si může a kdo si nemůže dovolit marodit čili kdo může a kdo nemůže čerpat náklady.“

Za druhé – přes jasný a právně zakotvený solidární systém zdravotního pojištění v ČR jsou to především **zástupci podnikatelů** (nutno ovšem zdůraznit, že jen některých), kteří na již téměř dvacet let se opakující otázku, proč do systému zdravotního pojištění platí různé subjekty výrazně odchylnou výši plateb, **argumentují rozdílnou výší čerpání**. Již před řadou let iniciovaly tyto kruhy propočty u VZP, které údajně prokázaly, že podnikatelé na to, jak málo jsou nemocní (protože si na rozdíl od zaměstnanců „nemohou dovolit marodit“), platí až až. Operují zhruba s následujícími čísly – OSVČ zaplatí ročně do systému 6 mld. Kč a vyčerpají péči v rozsahu 3 mld. Kč. Sama o sobě hra na pojištění v solidárním systému je samozřejmě od počátku pochybná. Nicméně takto jasná čísla mají silný účinek na veřejnost. Jak se k nim došlo? Ne zrovna solidním způsobem (data sama o sobě, jak si ukážeme dále, nejsou vymyšlená či zmanipulovaná, spíše by se dalo říci, že jsou usazena do jiného kontextu).

Jak vypadá **celková bilance zdravotního pojištění pro jednotlivé skupiny pojištěnců**, je uvedeno v předchozí části. Ta **nepotvrzuje u OSVČ ani tezi o nižších nákladech OSVČ vůči zaměstnancům, ani tezi o vyšších platbách pojistného** dvojnásobně převyšujících výdaje na zdravotní péči konzumovanou OSVČ.

Proto se přistoupilo ke kroku, který by tyto teze přece jen podpořil. Z celkového počtu sledovaných OSVČ (cca 640 tis. osob) byly vybrány pouze OSVČ „na plný úvazek“ (294 tis. osob, tedy méně než polovina).

6) I když už se poněkud více vzdalujeme od merita věci, je nutno na tomto místě poznamenat, že velmi často ze všech stran kritizované nízké platby za státní pojištění jsou mimo jiné důsledkem záměrné destruktivní daňové politiky předchozích vlád (zvláště zavedení tzv. rovné daně), které výrazně snížily celkové daňové zatížení především podnikatelského sektoru, a to jak právnických, tak i fyzických osob.

Toto zúžení sledovaného vzorku je ve skutečnosti v zásadě chybné, protože se přerušuje vazba na celkovou bilanci zdravotního pojištění. Jakékoli vyvozování závěrů z těchto dat nemá validitu jak ve vztahu k bilanci zdravotního pojištění, tak ani ve vztahu k nastavení a relaci povinných plateb mezi jednotlivými typy poplatníků v rámci zákona o zdravotním pojištění. I z tohoto pohledu je vyloučení tzv. souběhů ze sledovaného vzorku neobhájitelné. Všechny OSVČ platí pojistné podle stejných pravidel bez ohledu na to, zda pracují na plný úvazek, či zda si přivydělávají k zaměstnání nebo důchodu.

Proč ke zúžení sledovaného vzorku došlo, je zřejmé – tímto způsobem z porovnání vypadnou nákladově velmi drahé staré OSVČ (souběh OSVČ – důchodci). A tak se konečně zjistí, co se chtělo a co se dnes používá při různých mediálních prezentacích. Totiž že OSVČ zaplatí do systému zdravotního pojištění 6 mld. Kč a z něj vyčerpají pouze 3 mld. Kč. O tom, že se to týká jen části OSVČ, se záměrně mlčí. Když dovedeme tento selektivní postup ad absurdum, můžeme dokázat prakticky cokoli. Jistě se například najde významná skupina OSVČ, která zaplatila pojistné a zdravotní péči vůbec nečerpala. „Logickým“ pokračováním takto nastavené diskuse je pak otázka, proč by tito poplatníci měli platit nějaké pojištění, když ho nečerpají. Účel těchto „argumentací“ je naprosto jasný, a sice svést diskusi výrazně jiným směrem a nastolovat otázky, které se základním problémem zdravotního systému v ČR nijak nesouvisí. Ve velmi často agresivně vedené diskusi o tom, „kdo co čerpal“, automaticky zanikne základní otázka: Jak to, že za „stejně“ právo na stejnou zdravotní péči platí různé subjekty různě vysoké platby?

Nicméně se podívejme na tento postup ještě z jiné strany a „očistíme“ stejným způsobem i další skupiny poplatníků, tj. zaměstnance a státní pojištěnce. Ve skutečnosti i poté budou platit podobně zákonitostí jako při prvním propočtu, i když se extrémní rozdíly v placení pojistného poněkud setřou, stále bude zaměstnanec platit pojistné o 70 % vyšší než OSVČ a 4,3x vyšší než stát. Stejně tak nelze ani při takto účelovém propočtu potvrdit tezi, že náklady na zdravotní péči poskytovanou OSVČ jsou výrazně nižší oproti nákladům na zaměstnance.

Tabulka č. 3

Příjmy z pojistného a výdaje na zdravotní péči podle jednotlivých typů pojištěnců (tzv. čistí poplatníci bez souběhů) v roce 2013

Pojištěnec	Zaplacené pojistné celkem (mld. Kč)	Výdaje na zdravotní péči celkem (mld. Kč)	Zaplacené pojistné průměr Kč/osoba/rok	Výdaje na zdravotní péči průměr Kč/osoba/rok
Zaměstnanec	61,1	18,3	37 439	11 244
OSVČ	6,5	3,1	22 114	10 442
Státní pojištěnec	25,7	94,4	8 614	31 583

Tabulka č. 4

Za přijatou zdravotní péči v hodnotě 1 Kč zaplatili v roce 2013 na pojistném	
Zaměstnanci	2,32 Kč
OSVČ	0,88 Kč
Stát	0,28 Kč

Ani tento výsledek však není z pozice různých analýz uspokojivý, proto se začalo z těchto porovnání vyčleňovat pojistné hrazené zaměstnavatelem za zaměstnance. A ouha, již se platí za OSVČ vyšší zdravotní i sociální pojištění. Co na tom, že platba zaměstnavatele na sociální pojištění zaměstnance je jen druhou složkou celkového pojistného zaměstnanců. Co na tom, že zaměstnance pod hlavičkou vysokých nákladů na pracovní sílu o tom přesvědčují zaměstnavatelé při každém kolektivním vyjednávání. Co na tom, že se tato platba stala před lety (aby její sounáležitost k zaměstnanci byla naprosto patrná) součástí tzv. superhrubé mzdy, ze které zaměstnanec odvádí daň z příjmu. Prostě co se nehodí, to se vyčlení.⁷⁾

Za třetí – tento průzračný příklad zdravotního pojištění zcela jasně ukazuje, v čem spočívá často z mnoha stran kritizované vysoké daňové zatížení zaměstnanců. Je to zřetelně z toho důvodu, že platby snadno dohledatelných a kontrolovatelných zaměstnanců v komplexu veřejných financí kompenzují výrazné daňové úlevy pro cca milion OSVČ. Jestliže tyto osoby fakticky vyloučíme ze systému solidarity v oblasti zdravotnictví, pak za ně někdo chybějící peníze musí doplatit, a ten někdo jsou zaměstnanci čili cesta **snížení daňového zatížení zaměstnanců nemůže směřovat k prostému snižování sazeb** (což vehementně prováděla předchozí vládní koalice a tím přímo odčerpávala zdroje z veřejných služeb a transferů), **ale jen a především postupným vyrovnáváním rozdílů v platbách mezi jednotlivými plátcí**. Pro oblast zdravotního pojištění, kde každý občan má nárok na stejnou službu, to platí dvojnásob.

Za čtvrté – příklad přerozdělovacích toků v rámci zdravotního pojištění je velmi dobrým dokladem objemu „dotací“, které směřují ve prospěch OSVČ a ukazují na výraznou nerovnost mezi subjekty na straně plateb při souběžné rovnosti na straně plnění. Obdobná situace nastává i v oblasti důchodového pojištění, i když ne v takto extrémní poloze (plnění je více navázáno na platbu pojistného). Přesto však i v tomto pojištění dochází k přerozdělení ve prospěch OSVČ. Jejich často velmi nízké důchody jsou ve skutečnosti oproti výši uhrazeného pojistného ještě vysoké. Zde je však nutné na druhé straně zdůraznit, že toto nelze vyčítat OSVČ, ale především politickým představitelům, kteří libivou politikou aktuálně nízkého zdanění (zatížení pojistnými platbami) celé skupiny OSVČ v budoucnu zavádějí do velmi složité sociální situace.

7) Viz např. dokument „Analýza odvodů OSVČ a zaměstnanců“, který zpracoval tým Asociace malých a středních podniků a živnostníků ČR ve spolupráci se serverem Podnikatel.cz., 27. 5. 2015.

2. Sociální pojištění – platit méně, čerpat více

Zaměstnanci platí na sociálním pojištění více než OSVČ. Příčinou nejsou odvodové sazby, které jsou stanoveny ve stejné výši (pojistné sazby OSVČ jsou souhrnem sazeb platných pro zaměstnance a zaměstnavatele), ale vyměřovací základy pro odvod pojistného, které jsou výhodnější pro OSVČ.

Tabulka č. 5

Přehled stávajících povinných odvodů na sociální i zdravotní pojištění

	Zdravotní pojištění	Nemocenské pojištění	Důchodové pojištění	Příspěvek na politiku zaměstnanosti	CELKEM
Zaměstnanec	4,5 %	0	6,5 % *)	0	11,0 %
Zaměstnavatel	9,0 %	2,3 %	21,5 %	1,2 %	34,0 %
OSVČ	13,5 %	2,3 % (0 %)	28,0 %	1,2 %	45,0**)

**) V případě vstupu zaměstnance do II. důchodového pilíře odvádí od 1. ledna 2013 do veřejného systému důchodového pojištění 3,5 % a vedle toho platí 5 % na důchodové spoření (II. pilíř).*

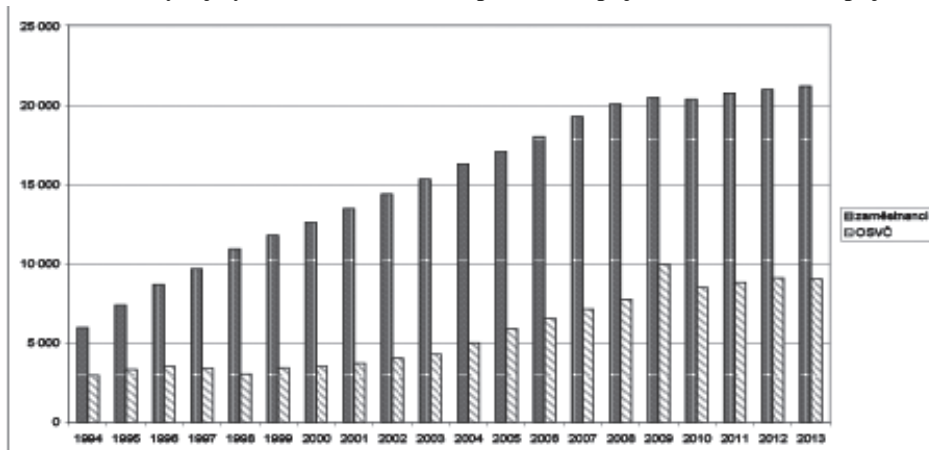
****) Včetně nemocenského; pokud OSVČ (tj. osoba samostatně výdělečně činná) není nemocensky pojištěna, odvádí 42,7 % vyměřovacího základu.*

Zaměstnanci odvádějí pojistné ze všech zdanitelných příjmů, tj. z hrubé mzdy, s výjimkou některých příjmů, jako jsou zákonné odstupné, odchodné, jednorázová sociální výpomoc, věcnostní přídavek horníkům atd. **OSVČ platí pojistné z vyměřovacího základu, který si sama určí, nesmí však být nižší než polovina daňového základu.** Je-li takto stanovený základ nižší než minimální vyměřovací základ, **platí pojistné z minimálního vyměřovacího základu.**⁸⁾ Výjimkou je nemocenské pojištění, kterého se živnostníci účastní dobrovolně. V nemocenském pojištění si vyměřovací základ určuje OSVČ sama, nesmí být však nižší než vyměřovací základ na důchodové pojištění.

V oblasti sociálního pojištění vyměřovací základ OSVČ v posledních 4 letech představuje cca 43 % vyměřovacího základu zaměstnanců (graf č. 1).

8) Minimální vyměřovací základ je stanoven jako polovina průměrné mzdy v NH (vztahuje se pouze na OSVČ, které mají samostatnou výdělečnou činnost jako hlavní).

Graf č. 1: Vývoj vyměřovacích základů pro odvod pojistného na sociální pojištění

Zdroj: data MPSV, vlastní zpracování

Nerovné postavení v odvodovém zatížení příjmů lze dokumentovat na nemocenském pojištění. Od ledna 2009 byla OSVČ ponechána naprostá volnost při stanovení vyměřovacího základu, z něhož platí pojistné. OSVČ si díky tomu mohly účelově platit pojistné (popř. doplatit zpětně) v takové výši, aby v případě sociální události (např. plánované operace, mateřství atd.) dosáhly na nejvyšší výměry dávek.⁹⁾ OSVČ této možnosti hojně využívaly, přitom příjmy z pojistného od OSVČ zdaleka nepokryly výdaje na jejich dávky.

Zatímco do roku 2008 byl vyměřovací základ OSVČ ve výši cca 30 % – 40 % vyměřovacího základu zaměstnanců, v letech 2009–2010 si OSVČ stanovily vyměřovací základ v trojnásobné výši než v předchozích letech, a byl cca o 10–12 % vyšší než u zaměstnanců. **Od ledna 2011 bylo bezdůvodné zvýhodňování OSVČ odstraněno a vyměřovací základy OSVČ se opět vrátily na původní nízkou úroveň.**

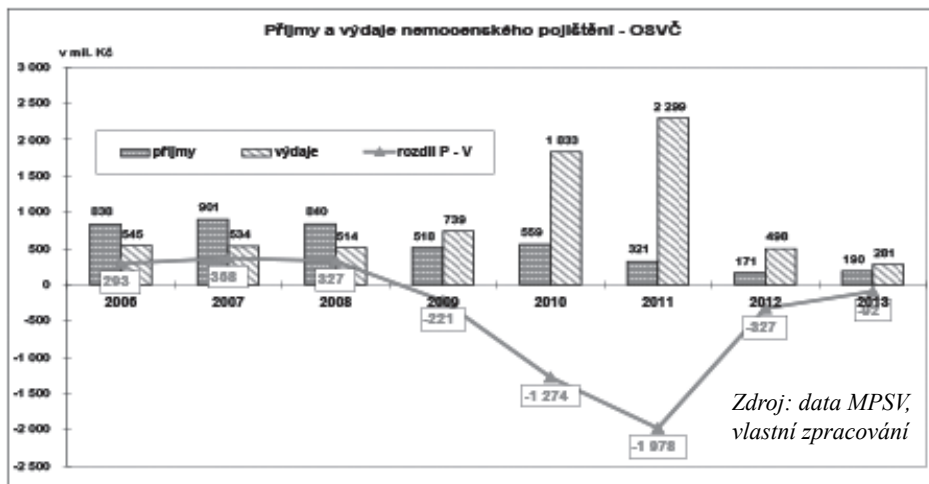
V důsledku benevolence zákona však bylo v roce 2010 na dávky vyplacené živnostníkům vynaloženo třikrát více, než kolik odvedli na pojistném (viz graf č. 2). **V roce 2011 vyčerpaly OSVČ na dávkách sedmkrát více (cca o 2 mld. Kč), než kolik zaplatily na pojistném.** V roce 2012 odvedené pojistné pokrylo výdaje na dávky živnostníkům pouze z 37 % a zbytek musel být „dotován“ z pojistného odvedeného za zaměstnance.

Od ledna 2011 bylo bezdůvodné zvýhodňování OSVČ odstraněno. Vyměřovací základ si nadále určují samy, nesmí však **být vyšší než jejich základ pro odvod pojistného na důchodové pojištění.** Tím se pro příště uvedené spekulaci OSVČ zabránilo. Současně se **zvýšila pojistná sazba pro OSVČ z 1,4 % na 2,3 % vyměřovacího základu.** **Tímto opatřením se očekávalo narovnání vztahu mezi příjmy a výdaji pro**

⁹⁾ V důsledku toho se např. v červnu 2010 na jeden případ peněžité pomoci v mateřství u OSVČ vyplácela částka 18 382 Kč měsíčně, zatímco u zaměstnanců činila stejná dávka průměrně 9 886 Kč měsíčně.

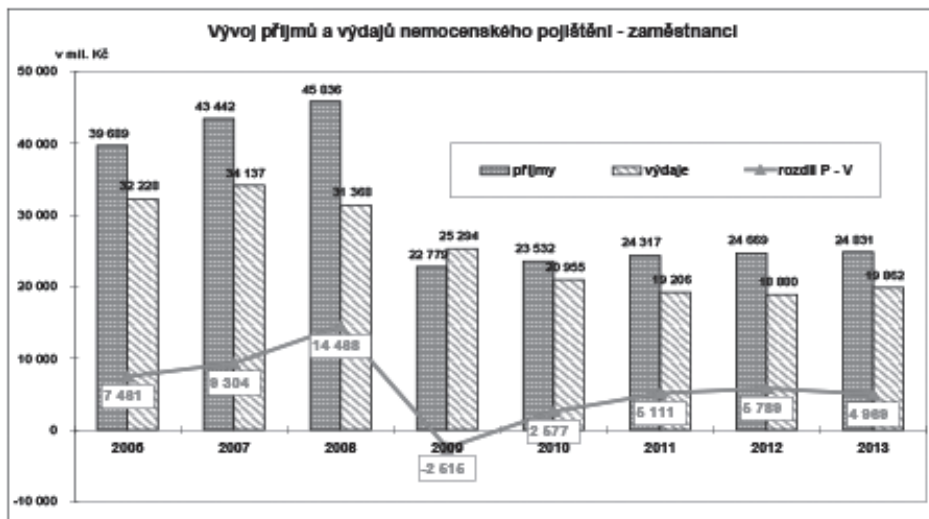
tuto skupinu pojištěnců. Ani v roce 2013 však skupina živnostníků nebyla v tomto systému finančně soběstačná, na dávkách bylo OSVČ vyplaceno o 91 mil. Kč (o 32 %) více, než na pojistném odvedly.

Graf č. 2: Příjmy a výdaje nemocenského pojištění za skupinu OSVČ do roku 2013

I nadále tak byly výdaje na nemocenské dávky pro živnostníky dotovány z vybraného pojistného za zaměstnance, kteří na dávkách v roce 2013 vyčerpali téměř o 5 mld. Kč méně, než bylo za zaměstnance na pojistném vybráno.

Graf č. 3: Příjmy a výdaje nemocenského pojištění za skupinu zaměstnanců

3. Důchodové pojištění – hrozba nízkých důchodů

Rovněž průběžný důchodový systém je založen na několika typech solidarity, zejména mezigenerační a příjmové, takže za prvé nelze hledat přímou ekvivalenci mezi odvedeným pojistným a vlastním starobním důchodem (a proto nelze vyčlenit OSVČ ze všeobecného systému) a za druhé je třeba brát na vědomí, že nižší důchody „jsou dotovány“ těmi, kdo mají vyšší příjmy a kdo zemrou předčasně. OSVČ mají obecně důchody spíše podprůměrné, a proto lze i zde hovořit o tom, že jejich důchody jsou zaměstnanci částečně dotovány.

Především dvě kategorie lidí se podle poznatků ČSSZ podivují, že je jejich důchod neúměrně nízký v porovnání s jejich minulými příjmy, a to lidé, kterým byla vyplácena mzda tzv. na ruku, a potom OSVČ, jež si platily pojistné na důchodové pojištění v minimální výši. V případě prvním se celý problém odvíjí od praxe využívané některými zaměstnavateli, kteří zaměstnancům vyplácejí pouze minimální mzdu a zbytek dorovnávají tzv. na ruku. Tímto svým jednáním se vyhýbají reálnému odvodu pojistného. ČSSZ ovšem u jejich zaměstnanců eviduje pro důchodové nároky nižší příjmy a z nich pak zákonitě vypočítá i nižší důchod.

Odlišná situace je u OSVČ. V jejich případě se pro výpočet důchodu používají vyměřovací základy pro pojistné na důchodové pojištění, ze kterých zaplatily příslušné pojistné. Vyměřovacím základem pro odvod pojistného na důchodové pojištění je částka, kterou si OSVČ sama určí. U OSVČ vykonávajících tzv. hlavní výdělečnou činnost to musí být částka rovnající se nejméně 50 procentům daňového základu, eventuálně minimálnímu vyměřovacímu základu, je-li vyšší než polovina daňového základu. Minimální vyměřovací základ činí součin počtu měsíců výkonu samostatné výdělečné činnosti a částky odpovídající 25 procentům průměrné mzdy. OSVČ si však může, jak bylo uvedeno výše, určit vyšší roční vyměřovací základ, a to dle vlastního uvážení až do výše maximálního vyměřovacího základu stanoveného pro daný kalendářní rok. V praxi však tuto možnost OSVČ příliš nevyužívají.

Příklad dokumentující vliv minimálního vyměřovacího základu při plné době pojištění na starobní důchod OSVČ:

Doba pojištění trvala 45 let, od roku 1986 do roku 1989 byly dosahovány průměrné příjmy (60 000 Kč ročně). Od roku 1990 pojištěná OSVČ platila pojistné na důchodové pojištění z minimálních vyměřovacích základů až do roku 2012. Při výpočtu důchodu v roce 2013 výše starobního důchodu činila zhruba 8 900 Kč. I zde se příznivě pro OSVČ promítá příjmová solidarita českého důchodového systému. Pokud jsou v praxi vyměřovány nižší starobní důchody OSVČ, jsou ovlivněny kratší dobou pojištění, nezaměstnaností či neplacením pojistného¹⁰⁾ v určitých letech, které rozměňuje osobní vyměřovací základ, z něhož se vyměřuje starobní důchod.

10) Jestliže OSVČ neplatí sociální pojištění, tak nejenom že dlužnou částku po OSVČ vymáhá místně příslušná OSSZ, ale také není tato doba zhodnocena pro výpočet důchodu. Při výpočtu důchodu se tato doba nezapočítává do doby pojištění a současně je za daný rok vyměřovacím základem 0. Jestliže přesto OSVČ splní podmínky odchodu do důchodu, tak je jí dlužné pojistné včetně penále sráženo ČSSZ z důchodu.

Příklad dokumentující optimální výši vyměřovacího základu při plné době pojištění na důchod OSVČ tak, aby výsledný starobní důchod dosahoval výše průměrného starobního důchodu v ČR:

Doba pojištění stejná jako v předcházejícím příkladu, od roku 1986 do roku 1989 stejné příjmy. V letech 1990 až 1992 pojištěná OSVČ platila pojistné na důchodové pojištění z vyměřovacího základu 25 000 Kč, 1993–1995 z vyměřovacího základu 40 000 Kč, 1996–2007 z vyměřovacího základu 50 000 Kč, od roku 2008 do roku 2012 z vyměřovacího základu 120 000 Kč. Při výpočtu důchodu v roce 2013 by výše starobního důchodu činila zhruba 10 600 Kč. Za těchto podmínek by i tato OSVČ dosáhla na průměrný starobní důchod v České republice.

Podle zákona o důchodovém pojištění je osobou samostatně výdělečně činnou osoba, která ukončila povinnou školní docházku, dosáhla věku alespoň 15 let a vykonává samostatnou výdělečnou činnost, nebo spolupracuje při výkonu samostatné výdělečné činnosti, přičemž na ni lze rozdělovat příjmy dosažené výkonem této činnosti a výdaje vynaložené na jejich dosažení, zajištění a udržení. Od 1. 1. 2004 se samostatná výdělečná činnost rozděluje na hlavní samostatnou výdělečnou činnost a na vedlejší samostatnou výdělečnou činnost. OSVČ je účastna důchodového pojištění:

- v kalendářním roce po dobu, po kterou vykonávala hlavní samostatnou výdělečnou činnost,
- v kalendářním roce po dobu, po kterou vykonávala vedlejší samostatnou výdělečnou činnost a daňový základ, event. příjem po odpočtu vynaložených výdajů z této činnosti dosáhl tzv. rozhodné částky; pro rok 2014 činila výše rozhodné částky 62 261 Kč při výkonu samostatné výdělečné činnosti po celý kalendářní rok (pro rok 2015 je to částka 63 865 Kč),
- v kalendářním roce po dobu, po kterou vykonávala vedlejší samostatnou výdělečnou činnost a přihlásila se k účasti na důchodovém pojištění.

Vyměřovacím základem OSVČ pro pojistné na důchodové pojištění za rok 2014 je částka, kterou si určí, ne však méně než 50 % základu daně dle § 7 zákona o daních z příjmů po úpravě podle § 5 a § 23 téhož zákona. Vyměřovací základ se zaokrouhluje vždy na celé koruny směrem nahoru. Pojistné na důchodové pojištění činí 29,2 % z vyměřovacího základu. Je-li OSVČ účastna důchodového spoření (dle zákona o důchodovém spoření), výše pojistného na důchodové pojištění činí 26,2 % z vyměřovacího základu. Částka pojistného se rovněž zaokrouhluje směrem nahoru.

Minimálně činí vyměřovací základ OSVČ vykonávající hlavní samostatnou výdělečnou činnost částku stanovenou jako součin minimálního měsíčního vyměřovacího základu platného v roce 2014 pro výkon hlavní činnosti, tj. 6 486 Kč a počtu kalendářních měsíců výkonu hlavní samostatné výdělečné činnosti. Minimálně činí vyměřovací základ OSVČ vykonávající vedlejší samostatnou výdělečnou činnost částku stanovenou jako součin minimálního měsíčního vyměřovacího základu platného v roce 2014 pro vedlejší činnost, tj. částky 2 595 Kč a počtu kalendářních měsíců výkonu vedlejší samostatné výdělečné činnosti.

Povinnost platit pojistné má vždy OSVČ vykonávající hlavní činnost, OSVČ vykonávající vedlejší činnost jen v případě, že její daňový základ v roce 2014 dosáhl rozhodně částky (62 261 Kč pro 12 kalendářních měsíců), nebo se k tomuto pojištění přihlásí; za každý měsíc, ve kterém nebyla vykonávána vedlejší samostatná výdělečná činnost, se odečte částka 5 189 Kč. V roce 2015 činí maximální měsíční vyměřovací základ částku 106 444 Kč.

OSVČ jsou v důsledku uvedeného systému stanovení výše pojistného přiznávány nižší důchody (pokud platí pouze minimální, nebo nízké pojistné, a pokud jako OSVČ byly pojištěny po velmi dlouhou dobu) než zaměstnancům. Zjistit obecně rozdíly důchodů mezi OSVČ a zaměstnanci však není jednoduché, protože na rozdíl od porovnávání „příjmů a výdajů“ ve vztahu k oběma uvedeným skupinám pracujících osob v oblasti zdravotního pojištění či nemocenského pojištění neexistuje v oblasti důchodového pojištění statisticky evidovaná či snadno identifikovatelná skupina osob, které po celou dobu trvání účasti na důchodovém pojištění mají charakter výlučně OSVČ. Často pojištěnec pracoval v průběhu života po řadu let jako zaměstnanec a po řadu let jako OSVČ a často po určitou dobu současně jako zaměstnanec i jako OSVČ a jeho výsledný důchod tak odráží obě formy jeho pracovního zapojení v průběhu života.

Proto jakékoliv propočty dopadů rozdílů v pojistné zátěži zaměstnanců a OSVČ v oblasti jejich celoživotních důchodových nároků mají pouze modelový charakter a jsou vystavěny na předpokladu, že dotyčná osoba pracovala po celý život pouze jako OSVČ, nebo pouze jako zaměstnanec. Porovnání navíc výrazně komplikuje skutečnost, že v průběhu uplynulých cca 45 až 50 let, která hrají roli pro posuzování individuálního nároku osoby odcházející dnes do důchodu, se mnohokrát měnily podmínky započítávání dob pojištění (dob zaměstnání) OSVČ, hodnocení jejich výdělků a stanovení jejich (minimálního) vyměřovacího základu. To se v konkrétním případě projevuje různě ve výši důchodu osob odcházejících do důchodu se statusem OSVČ.

Lze proto vyslovit pouze určité nesporné trendy odvíjející se od skutečnosti, že OSVČ oproti zaměstnancům do značné míry samy ovlivňují výši svého důchodu, např. volbou daňového paušálu, který přímo ovlivňuje (snižuje) jejich daňový základ a tím i jejich osobní vyměřovací základ v oblasti důchodového pojištění, a že mají tendenci svoji daňovou a pojistnou zátěž minimalizovat s tím, že touto cestou rovněž snižují, často nevědomky, výši svého budoucího důchodu z důchodového pojištění.

S ohledem na skutečnost, že výše starobního důchodu z důchodového pojištění obecně závisí především na době pojištění a tzv. osobním vyměřovacím základu a že OSVČ častěji než zaměstnanci získávají kratší dobu pojištění a dosahují i nižší osobní vyměřovací základ, z něhož se vypočítává jejich důchod, lze konstatovat obecnou závislost, že čím déle konkrétní osoba vykonává práci jako OSVČ, tím vyšší je v prostředí českého právního řádu její pravděpodobnost, že bude pobírat výrazně nižší starobní důchod než zaměstnanec (v případě švarcsystému lze dodat než srovnatelný zaměstnanec vykonávající stejnou práci v pracovním poměru).

Výše osobního vyměřovacího základu OSVČ je v praxi zpravidla výrazně nižší než u zaměstnanců s ohledem na často uplatňovaný minimální vyměřovací základ OSVČ, z něhož jsou následně starobní důchody OSVČ vyměřovány.

4. Daňová optimalizace a „švarcsystém“

Způsob zdaňování hrubých příjmů podnikatelů a hrubých mezd zaměstnanců je přes řadu shodných prvků¹¹⁾ výrazně odlišný. Tyto odlišnosti ve zdaňování jsou pak příčinou velmi výrazného rozdílu ve výši odvedených daní a pojistného při shodném hrubém příjmu.

Tyto odlišnosti jsou dány v zásadě dvěma hlavními faktory:

- Prvním faktorem je **výrazně odlišný způsob výpočtu pojistného** na zdravotní a sociální pojištění. Ten se pak odráží ve výrazně odlišných platbách mezi OSVČ a zaměstnanci na zdravotní a sociální pojištění.
- Druhým faktorem je (při shodné sazbě 15 %) **výrazně odlišná konstrukce základu daně z příjmu fyzických osob**. Bohužel se ve společnosti jen velmi málo vnímá, že rozdíly v konstrukci daňového základu jsou ve skutečnosti pro konečné zatížení daňového subjektu kardinální. Samotná nominální sazba daně o skutečném daňovém zatížení poplatníků neříká téměř nic. Vždy totiž záleží na šíři daňového základu, z něhož se (příslušnou sazbou) daň vybírá. Lapidárně řečeno, jednocentní daňová sazba z velmi širokého daňového základu může přinést vyšší daňové inkaso (tedy vyšší daňové zatížení daňového subjektu) nežli 99% sazba z úzkého daňového základu (a tedy i nižší daňové zatížení daňového subjektu).

Zatímco u zaměstnanců je základ daně striktně stanoven (je jím tzv. superhrubá mzda, což je hrubá mzda zvýšená o 34 % pojistného, které za zaměstnance odvádí zaměstnavatel), **stanovení vyměřovacího základu daně z příjmu u OSVČ je výrazně benevolentnější** (vyměřovací základ daně je při srovnatelném hrubém příjmu výrazně užší).

Na tom by z obecného hlediska nebylo nic špatného. U OSVČ má totiž příjem charakter tzv. smíšeného důchodu – prolíná se zde příjem osobní s příjmem „firemním“ čili od hrubých příjmů se nějakým způsobem musí odečíst náklady na jejich dosažení a udržení. V tom není problém.

Problém je v tom, že v České republice je otázka daňově uznatelných nákladů u OSVČ (a do značné míry i u právnických osob) výrazným způsobem **dovedena ad absurdum**, a to jak **nastavením daňových předpisů**, tak **benevolentním přístupem daňové správy**, ale i velmi vysokým nastavením sazeb tzv. daňových paušálů (viz dále).

Druhým problémem však je, že český daňový systém nepřipouští obdobný postup u zaměstnanců, tj. nepřipouští zohlednění jejich nákladů na dosažení a udržení jejich příjmů v daňovém základu (krátký pokus zohlednit alespoň částečně náklady na dopravu do zaměstnání byl zrušen v roce 1994).

Konkrétně tedy **u OSVČ je konstruován základ daně jako rozdíl mezi příjmy a výdaji**. Při stanovení výdajů může použít OSVČ **buď skutečně vynaložené výdaje**,

11) Obě skupiny mají stejnou nominální sazbu daně z příjmu, mají možnost uplatnit slevu na poplatníka, popř. další slevy a daňová zvýhodnění a nezdanitelné části základu daně. Výjimku z poslední doby tvoří OSVČ využívající tzv. daňový paušál, které nemohou při použití paušálu uplatnit slevu na manžela/ku a daňové zvýhodnění na vyživované děti.

nebo může využít takzvaných výdajových paušálů. Ty se pohybují ve výši 30 – 40 – 60 – 80 % hrubých příjmů v závislosti na činnosti, kterou daná OSVČ vykonává (a to **bez ohledu na skutečně vynaložené náklady**). Podle zjištění uplatňuje daňové paušály zhruba 55 % OSVČ spíše menších poplatníků (poplatníků s nižšími příjmy). Používání systému skutečně vynaložených nákladů používají především OSVČ s vyššími příjmy. Jejich podíl vůči hrubému příjmu dosahuje v průměru 77 %, s nárůstem příjmu se zvyšuje. Takže např. OSVČ s příjmem nad 5 mil. Kč postaví proti těmto příjmům výdaje ve výši až 90 %. Z těchto čísel je evidentní, že benevolence daňového systému a daňové správy vůči daňové optimalizaci u OSVČ (resp. podnikatelských subjektů obecně) je v České republice enormní.¹²⁾

Jaké důsledky této politiky jsou schematicky uvedeny v následující tabulce č. 6? Již letmé porovnání ukazuje, že **rozdíly v celkovém daňovém zatížení hrubé mzdy zaměstnance a hrubého příjmu OSVČ jsou enormní.**

Vyšší odvodové zatížení má OSVČ oproti zaměstnanci pouze u velmi nízkých příjmů, pohybujících se mírně nad úrovni minimální mzdy. Je to dáno tím, že u OSVČ je povinnost platit zákonem dané minimální pojistné jak u zdravotního, tak i u sociálního pojištění.

Hranicí, kde se zatížení láme (hrubý příjem je stejně odvodově zatížen jako hrubá mzda), je cca 13 500 Kč. Od této hranice příjmu platí zaměstnanec vždy vyšší odvody než OSVČ, přičemž rozdíly ve zdanění výrazně narůstají. Na úrovni průměrné hrubé mzdy odvádí zaměstnanec ze své mzdy téměř o 57 % více než OSVČ ze srovnatelného hrubého příjmu (tj. 68 460 Kč ročně u zaměstnance proti 43 740 Kč u OSVČ), u hrubé mzdy 35 tis. Kč je to již o 130 % více (105 780 Kč/45 901 Kč), u dvojnásobku průměrné mzdy o 141 % (161 760 Kč/67 213 Kč). A to kalkulujeme pouze s využitím daňového paušálu na úrovni 60 %. Při využití vyšších paušálních odpočtů či systému skutečně vynaložených nákladů je tento rozdíl ještě vyšší.

Z jiného pohledu můžeme z tabulky zjistit, že **např. zaměstnanec s průměrným příjmem 25 000 Kč zaplatí na daních a pojistném více než OSVČ při padesátitisícovém hrubém příjmu měsíčně** (při uplatnění 60 % paušálu), či dokonce že tento průměrný zaměstnanec zaplatí **více než OSVČ uplatňující systém „skutečně vynaložených nákladů“ s příjmem 75 000 Kč atd.**

Z výše uvedených příkladů je naprosto zřetelné, že tyto výrazné rozdíly ve zdanění mezi OSVČ a zaměstnanci jsou přímo státem organizovanou pozvánkou do tzv. švarcsystému. Tabulka č. 7 obsahuje přehled, jak výhodný je pro jednotlivé aktéry přístup ze zaměstnaneckého poměru do švarcsystému.

12) Možnosti výrazné daňové optimalizace u OSVČ však nekončí u daně z příjmu fyzických osob. Různé úlevy a výjimky můžeme vypočítávat i v jiných daňových okruzích. Např. v oblasti DPH existuje pro podnikatele možnost nákupu osobních automobilů pro podnikatelské účely bez DPH (s odhadovanou ztrátou pro veřejné finance v rozsahu cca 5–7 mld. Kč). Snaha ČMKOS o navrácení povinnosti platit DPH před rok 2008 se nesetkala s úspěchem. Bohužel o využívání možnosti dělení daně dle směrnice EU podle způsobu použití automobilu nejsou věrohodné údaje.

Propočet zdanění hrubých příjmů u zaměstnanců a OSVČ (v daňových podmínkách roku 2014) Tabulka č. 6

Pracovní poměr		9 200	10 000	25 000	35 000	50 000	75 000
Hrubá mzda							
Sp zaměstnanec 6,5% z HM		598	650	1 625	2 275	3 250	4 875
ZP zaměstnanec 4,5% z HM		414	450	1 125	1 575	2 250	3 375
SP zaměstnavatel 2,5%		2 300	2 500	6 250	8 750	12 500	18 750
ZP zaměstnavatel 9%		828	900	2 250	3 150	4 500	6 750
Základ daně		12 328	13 400	33 500	46 900	67 000	100 500
Daň		1 849	2 010	5 025	7 035	10 050	15 075
Sleva na poplatníka (max. 2070)		1 849	2 010	2 070	2 070	2 070	2 070
Čistá mzda za rok		98 256	106 800	231 540	314 220	438 240	644 940
Celkový odvod SP do stát pokladny		2 898	3 150	7 875	11 025	15 750	23 625
Celkový odvod ZP do stát pokladny		1 242	1 350	3 375	4 725	6 750	10 125
Roční odvod SP		34 776	37 800	94 500	132 300	189 000	283 500
Roční odvod ZP		14 904	16 200	40 500	56 700	81 000	121 500
Odvod daně/rok		0	0	35 460	59 580	95 760	156 060
Celkem odvod do stát.rozpočtu		49 680	54 000	170 460	248 580	365 760	561 060
Podnikatel							
Hrubý příjem		110 400	120 000	300 000	420 000	600 000	900 000
popul	60%	66 240	72 000	180 000	252 000	360 000	540 000
základ daně	22080	22080	24000	60000	84000	120000	180000
daň	3312	3312	3600	9000	12600	18000	27000
sleva na poplatníka (max. 24 840/rok)		6624	7200	18000	25200	36000	54000
daň do rozpočtu	0	0	0	0	0	0	0
odvod sp	22727	22727	22727	22727	22727	22727	22727
odvod zp	21013	21013	21013	21013	21013	21013	21013
čistý příjem*	66660	66660	76260	256260	374099	532787	793980
Celkem odvod do stát.rozpočtu		43 740	43 740	43 740	45 901	67 213	106 020
							49 453
							57 445

Hrubá mzda/ hrubý příjem	9200	9200	10000	10000	25000	25000	35000	35000	50000	50000	75000	75000
Podíl odvodů zaměstnance na hrubé mzdě %	11,1		11,1		22,8		25,1		27,0		28,3	
Podíl odvodů zaměstnavatele na hrubém příjmu %	34		34		34		34		34		34	
Podíl odvodů OSVČ na hrubém příjmu %	39,62	39,62	36,45	36	14,6	14,6	10,9	10,4	11,2	7,29	11,8	6,38

* Propočet je veden snahou především o srovnání daňové zátěže zaměstnance a OSVČ, čistý příjem a čistá mzda jsou poněkud nesouměřitelné údaje, neboť při použití paušálních výdajů není jasné, o kolik se tento čistý příjem OSVČ zvyšuje rozdílem mezi skutečně vynaloženými náklady a paušálem uznatelnými náklady.

V prvé řadě je zřejmé, že **finančně je přestup zaměstnanců nejlukrativnější pro zaměstnavatele, kteří se zbaví okamžitě platby 34 % povinného pojistného.** Mimo to má pro ně „zaměstnávání“ OSVČ – této nejflexibilnější pracovní síly – i jiné výhody (jednoduché propouštění, odpadá odstupné, sociální fondy, kolektivní smlouvy atd.).

U zaměstnanců je přestup do švarcsystému finančně ztrátový do úrovně hrubého příjmu 18 375 Kč (při 60 % paušálu), s růstem příjmů pak finanční efekty výrazně narůstají. Nicméně je si třeba uvědomit a zvážit, zda přestup do tohoto systému je opravdu natolik finančně efektivní (s ohledem na vyčíslitelné ztráty spojené např. s odstupným, výpovědní dobou atd.). Samozřejmě toto dilema s narůstajícím příjmem klesá.

Tabulka č. 7

Bilance přechodu zaměstnance na „švarcsystém“ podle výše hrubé mzdy (při využití 60% daňového paušálu v systému OSVČ)

Hrubá mzda/ hrubý příjem	9 200	10 000	25 000	35 000	50 000	75 000
Zaměstnanec vydělá ročně tis. Kč	-31 596	-30 540	24 720	59 879	94 547	149 040
Zaměstnavatel vydělá ročně tis. Kč	37 536	40 800	102 000	142 800	204 000	306 000
Veřejné finance prodělají ročně	-5 940	-10 260	-126 720	-202 679	-298 547	-455 040
Dtto měsíčně	-495	-2 865	-10 560	-16 890	-24 879	-37 920

Tento přehled může také ukazovat na to, proč se u vyšších manažerů hledá vždy nějaká jiná forma odměn, které by stály mimo zaměstnanecký poměr.

Na druhé straně je pravda, že **v řadě případů jsou zaměstnanci pod hrozbou ztráty zaměstnání či nezaměstnanosti**, hnání snahou o získání alespoň nějakého zaměstnání, **tlačeni do systému OSVČ**. V tomto případě se jedná o osoby v podstatě s nízkými (podprůměrnými) příjmy a fakticky s nulovou ochranou na trhu práce. **Tyto osoby mají ve skutečnosti nejhorší postavení na českém trhu práce.**

Pokud se jejich hrubý příjem (myšleno skutečný a ne deklarovaný) nachází pod úrovní zmiňovaných 18 375 Kč, tak jejich příjem je zdaňován více než u zaměstnanců. Jedná se fakticky o osoby permanentně kolísající na hranici chudoby s velmi špatnými vyhlídkami (např. v oblasti důchodového pojištění jsou jejich vzniklé důchodové nároky velmi nízké, a to přesto, že část z nich je ve skutečnosti vzhledem k velmi nízké úrovni plateb fakticky doplňována solidaritou).

Je jasné, že to nejsou tyto osoby, které na systému OSVČ vydělávají. Ty se nacházejí v jiných příjmových úrovních a pozicích. Nicméně je paradoxem doby, že tito fiktivní moderní nádeníci bývají čas od času využíváni, lépe řečeno zneužíváni podstatně lépe situovanými subjekty k tomu, aby se na jejich příkladu nepřímou ukázalo, jak jsou na tom všechny OSVČ špatně.

Kdo fakticky na přesunech mezi zaměstnaností a OSVČ permanentně prodělavá, to jsou veřejné finance. Konkrétně řečeno, pokud přejde jeden zaměstnanec s průměrnou mzdou do systému OSVČ, ztratí veřejné finance takový objem prostředků (126 720 Kč), který by stačil na plnou úhradu jednoho ročního průměrného důchodu. **Každým procentem zaměstnanců, kteří přejdou do systému OSVČ, ztratí veřejné finance okolo 5 mld. Kč ročně.**¹³⁾

Vraťme se však ke švarcsystému. Abychom mohli odhadnout dopad tohoto negativního jevu na veřejné finance, museli bychom vědět, kolik osob do tohoto systému ať již dobrovolně, či z přinucení přestoupilo. Je jasné, že tato čísla oficiální statistika nesděluje. Něco však může naznačit mezinárodní srovnání osob samostatně výdělečně činných. Při tomto srovnání je však především třeba vzít v úvahu strukturu ekonomiky – v první řadě sílu zemědělského sektoru.

Po podrobnějším porovnání se ukazuje, že v členských státech EU s obdobnou strukturou ekonomiky, jako má ČR (tedy výrazně nízkým podílem zemědělství), se podíl osob samostatně výdělečně činných na celkové zaměstnanosti pohybuje okolo 10%. Česká republika se svými dlouhodobě se profilujícími 18% se tomuto podílu vymyká. To by mohlo signalizovat, že **zhruba 6% celkové zaměstnanosti tvoří švarcsystém. Toto číslo reprezentuje zhruba 300 tis. pracovníků a roční ztrátu veřejných financí v rozsahu cca 40 mld. Kč.**

13) Tyto propočty nejsou nic nového ani neznámého. O to více jsou překvapivé současné agresivní reakce některých zástupců podnikatelů. Ve skutečnosti s velmi podobnými daty a závěry přišel již v roce 2012 analytický tým sestavený při RHSD, který měl porovnat daňového zatížení zaměstnanců a OSVČ na starosti. V tomto týmu se velmi silně angažovali zástupci Svazu obchodu a cestovního ruchu ČR. Jeho závěry však nebyly tehdejšími vládními představiteli brány v úvahu.

Závěrem

Problém rozdílného odvodového zatížení OSVČ a zaměstnanců, především v oblasti zdravotního a sociálního pojištění, je výrazným národohospodářským problémem (mimořádně na tento problém opakovaně upozorňovaly všechny mise OECD – bezvýsledně).

Abychom pochopili váhu tohoto problému, dovolíme si určitou teoretickou úvahu. **Pokud by OSVČ platily pojistné na úrovni zaměstnanců, získal by systém zdravotního pojištění navíc cca 27 mld. Kč** (nebo by mohlo dojít k poklesu pojistného u zaměstnanců). U důchodového pojištění jsou sazby pojistného cca 2x vyšší, tzn. že **by obdobné sjednocení podmínek znamenalo pro veřejné finance teoreticky dodatečný příjem 54 mld. Kč**. Celkem se tedy pohybujeme v řádu okolo 80 mld. Kč (jedná se zhruba o výši deficitu státního rozpočtu za předchozí rok).

Jedná se samozřejmě o hypotetickou částku a absolutní sjednocení by nebylo vzhledem k rozdílným úrovním fakticky ani v dohledné době možné, nicméně **současná právní úprava výrazně rozdílných podmínek odvodu daní a pojistného zaměstnanců a OSVČ je výrazným tunelem do oblasti veřejných financí, který se rozvojem nepravého podnikání – švarcsystému – může dále prohlubovat**.

Pokud se podíváme na celý systém odvodového zatížení OSVČ jako na specifický systém „podpory podnikání“, pak je zcela zřejmé, že **tento systém je vzhledem ke své plošnosti velmi drahý**, na druhé straně však **extrémně vychýlený ve prospěch vysoko-příjmových skupin podnikatelů** (a nejen jich, protože na tomto systému specifického zdanění se podílejí i další skupiny, jako např. advokáti apod.).

Je třeba zdůraznit, že ČMKOS nemá nic proti živnostníkům a jejich podpoře – to dělají všechny státy a rozumné společnosti na světě, **zásadně však nesouhlasí se zneužíváním tohoto plošného systému**. Pokud by se tento problém odstranil či zmírnil, věříme, že by se našlo i více prostředků pro cílenou a skutečnou finanční podporu pro skutečné živnostníky a drobné podnikatele. A to je taky jediná možná cesta postupu v této oblasti.